

1680 Griffenfeldt

Hvilke relasjoner var det mellom statsfangen Griffenfeldt og Stjørdal?

La oss vende blikket sørover på den maktkampen som foregikk i København etter at Fredrik 3. døde den 9.februar 1670. Nevnte konge hadde innført enevelde, som hans arving og sønn, den 24 år gamle Kristian den 5 førte videre. Sistnevnte var nok ingen betydelig personlighet i motsetning til sin far. Det ble derfor et lett spill for visse makthungrige unge mennesker. Begge de nevnte konger hadde fjernet adelen, og innført sin egen adel – et slags hoff. Denne nyadelen fikk etter hvert all makt. Først ble makta samlet i et triumvirat, som bestod av kongens halvbror og Norges stattholder, Ulrik Fredrik Gyldenløve, den holstenske storgodseier Fredrik Ahlefeldt og en vinhandlersønn fra København, Peder Schumacher. (Navnet Gyldenløve som går igjen på 16- og 1700-tallet har sin årsak i at det var vanlig at de som var født av en eller annen elskerinne / utenom ekteskapet (halvbror) – fikk tilnavnet Gyldenløve). Snart ble Gyldenløve og Ahlefeldt skjøvet til side, og Peder Schumacher skulle i løpet av tre-fire år bli rikets virkelige hersker, og ble i 1673 utnevnt til rikskansler. Samtidig hadde Peder Schumacher blitt adlet og hadde tatt navnet Peder Griffenfeldt, og tilkommet Tønsberg prostis jordgods – som ble omdannet til et grevskap.

Jeg skal ikke her og nå gjengi de politiske forhold som raskt og effektivt gjorde slutt på rikskanslerens makt og karriere. Faktisk gikk det så ille for Griffenfeldt at han ble dømt til døden. Den 6.juni 1676 klokken 6 om morgenen entrer Griffenfeldt skafottet. Han var kledd i sørgedrakt, tok avskjed med de tilstedeværende, knelte og bad en kort bønn før han gav tegn til skarpretteren om å gjøre sin plikt. Idet skarpretteren hevet sitt sverd ble kongens pardon forkynt av

6.6.1676 klokken 6

general Hans Schack. Dommen var omgjort til livsvarig fengsel i siste liten. Da Griffenfeldt fortumlet reiste seg opp igjen utbrøt han: ”O Herre Jesus forlate eder. Jeg var allerede udi Himmellik”. Etter fire år i Kastellet i København ble Griffenfeldt i 1680 ført til Munkholmen på fregatten ”Antoinette” av ingen ringere enn Von Schultz – som på dette tidspunktet eide og bodde på Værnes.

Men det er flere ”connections” fra Stjørdal til Griffenfeldt: På Østre Vold gård i Stjørdal bodde på denne tiden oberstløytnant Hans Kyhn, mens hans sønn Michael Kyhn etter hvert overtok Ree gård, som hadde ligget nede i mange år. Enkelte har hevdet at det i sin tid lå ei kirke på Østre Vold, men dette er svært usikkert.. I stjørdalsboka henvises det til skjelettfunn på gården under utgraving av kjeller under hovedbygningen. Denne Hans Kyhn på Østre Vold var kommandant på Munkholmen fra 13.januar 1694 til sin død i slutten av 1698, underforstått ansvarlig for Griffenfeldt som satt på Munkholmen som fange i 18 år. Samtidig som Kyhn dør blir Peter

Griffenfeldt overført fra Munkholmen til innløsning hos Anna Ramus i Trondheim, hvor statsfangen dør den 11.mars 1699. Denne Anna Rasmus hadde trolig vokst opp på Stjørdal, hun var nemlig datter til nevnte ”stjørdaling”, oberstløytnant Hans Kyhn.

Anna Ramus var gift med Melchior Ramus. Han var født på Aukra i 1646, og døde i Trondheim i 1693. Etter utdanning i København kom Melchior Ramus til Trondheim som lektor ved latinskolen. I 1688 ble han ”*notarius capituli*” (domkapitelets sekretær). Samme år la han frem en plan for kong Christian V om å kartlegge hele Norge. Dette fikk han tillatelse til. Som vederlag skulle han motta kongetiende av Fosen fogderi (som senere ble forandret til Stjørdalens fogderi). Og hele prosjektet skulle være ferdigstilt i løpet av 2 år. Og faktisk – i 1692 kunne Melchior Ramus overrekke kongen sitt store kart over hele Norge – etter skisser og notater fra egne reiser.

I Ramus sine planer for karttegning av Norge inngikk blant annet at han skulle utferdige ”*fem store Karter over Agershuus, Bergens, Christiansands, Trundhiems Amter og Nordlandene*”. Kartet ”*Præfectura Nidrosiensis Vulgo Trundhiems Ampt*” er ett av disse fem, og som nå oppbevares i NGOs landkartsamling. Kartet måler 159 x 94,5 cm, og er i målestokk ca. 1 : 320 000. Kartet dekker den nordlige delen av Møre og Romsdal, Trøndelagsfylkene og den sørlige delen av Nordland (sør av Vega). På venstre side av kartet har Melchior Ramus skrevet en lengre beskrivelse av Trøndelag.